

Leyla Soykut (1921, Kars - 1974, İstanbul)

Çevirmen. Bursa Kız Lisesi, ardından İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden mezun olmuştur. Öğretmenlik ve gazetecilik mesleklerinin ardından çevirmenliğe yönelmiştir.

Rusçadan yaptığı Dostoyevski, Tolstoy, Turgenyev, Şolohov ve Soljenitsin çevirilerinin yanı sıra, Fransızcadan yaptığı Jacqueline Monsigny, İtalyancadan yaptığı Franca Antonioni, İngilizceden yaptığı William Irish, Kathy Lambert, David Reuben, Adam Knight, Robert Wilder, Edgar Wallace, Vera Caspary, Elizabeth Seifert çevirileriyle adından söz ettirmiştir.

Leyla Soykut'un Rusça aslından yaptığı *Uyandırılmış Toprak* çevirisi ilk olarak Cem Yayınları (1973) tarafından iki cilt halinde (ikinci cilt *Don Kıyısında Hasat* başlığıyla) basılmıştır.

Eserin orijinal adı:
Поднятая целина - Podnyataya tselina

Yordam Edebiyat'ta
Leyla Soykut Çevirileri

Delikanlı • Dostoyevski

Karamazov Kardeşler • Dostoyevski

Uyandırılmış Toprak (2 cilt) • Mihail Şolohov

MIHAIL ŞOLOHOV

UYANDIRILMIŞ
TOPRAK

ROMAN

TŪRKÇESİ
LEYLA SOYKUT

BİRİNCİ CİLT

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 43 • **Uyandırılmış Toprak** Cilt: 1 • Mihail Şolohov
ISBN 978-605-172-266-5 (Tk) - ISBN 978-605-172-267-2
Türkçesi: Leyla Soykut • Düzeltme: Didem Gerçek
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • Sayfa Düzeni: Gönül Göner
Birinci Basım: Mayıs 2018
© Yordam Kitap, 2017

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 - 34110 Çağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • Faks: 0212 528 19 09
W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

---

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic. Ltd. Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No: 38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

UYANDIRILMIŞ
TOPRAK

ROMAN

BİRİNCİ CİLT

DICKENS VE ŞOLOHOV

Hasan Âli Ediz

Durgun Don'un birinci cildi çıkar çıkmaz, Şolohov, yurdu içinde olduğu kadar yurdu dışında da çabucak geniş halk yığınlarının sevdiği ve benimsediği büyük bir yazar oldu. *Durgun Don* kısa bir zamanda başlıca dünya dillerine çevrildi. Eser, Sovyet basınında olduğu kadar dünya basınında da geniş yankılar uyandırdı, çeşitli yönlerden incelendi ve eleştirildi. Şolohov üzerine birçok övgü yazıldı. Bu arada, Şolohov'un Londra'yı ziyareti sırasında kendisinden "Sovyet Dickens'ı" diye söz eden İngiliz gazeteleri de oldu. Bu benzetme genç Sovyet romancısının eseriyle ünlü İngiliz romancısının eserleri arasında yapılmış karşılaştırmalı bir çözümlenmenin sonucu değildi tabii. Çünkü bu iki yazar arasında ortak hiçbir şey yoktu. O zamanlar, Rus edebiyatını pek incelememiş oldukları anlaşılan bu Londralı gazetecileri böyle bir benzetmeye götüren şey, olsa olsa, Şolohov'un da Dickens gibi çok genç yaşta böylesine geniş bir ün salması olabilirdi. Çünkü Dickens kendisini meşhur eden *Mr. Pickwick'in Serüvenleri* ile *Oliver Twist* gibi eserlerini yayımladığı zaman ancak 25-26 yaşlarında bir delikanlıydı. Şolohov da *Durgun Don* romanının birinci cildini yayımladığı zaman ancak 23 yaşındaydı.

Ama övme amacıyla da olsa, salt yaş bakımından da olsa, Londralı gazetecilerin bu benzetisi, hiç de mutlu bir benzetiş değildi. Çünkü Rus edebiyatı genç yeteneklere alışkındı. Şair Puşkin en önemli eserlerinden biri olan *Yevgeni Onegin*'i yazdığı zaman 24 yaşındaydı. Şair Lermontov şöhretini yapıp düelloda öldürüldüğü zaman 27; büyük Rus eleştirmeni ve düşünürü Dobrolyubov da öldüğü zaman ancak 25 yaşındaydı.

Şu halde, Şolohov'un özelliği, onu büyük Rus ve Batı yazarları düzeyine çıkaran şey, pek yüzeyde kalan bir benzetmeyle 'genç yaşta büyük bir roman yazmak' niteliği olamazdı. Onun böyle kısa süre içinde milyonların sevgilisi haline gelebilmesi ve büyük edebiyat otoritelerinin takdirini kazanabilmesi için, çok daha başka, çok daha üstün bir edebiyat kişiliği olması gerekiyordu.

Nitekim daha 1925 yılında, Şolohov'un *Don Hikâyeleri* ve *Mavi Bozkır* adlı ilk hikâye kitapları çıkar çıkmaz, devrin edebiyat otoritelerinden Serafimoviç şu yargıda bulunmuştur:

Şolohov'un hikâyeleri, bir bozkır çiçeği canlılığıyla yalın, ama renkli ve parlak, karşımızda kanat kanat açılıyor. Onda Kazak dili renkli, örnek bir dildir. Sözler kısadır; ama bu kısalık, yaşantı, çaba ve gerçekle doludur. Bunlara, en keskinleştii anlarda bile bir ölçü duygusu egemendir. Bu sözlerin insanın iliklerine kadar işlemesi de bundandır. Kısacası her şey, Şolohov'un büyük bir yazar olma yönünde geliştiğini gösteriyor. Yalnız yazarın okuması, her yazısı üzerinde durması, çalışması ve acele etmemesi gerek...

Serafimoviç'in Şolohov'la ilgili bu yargısı üzerinden uzun yıllar geçti. O günden bu yana Şolohov, dört ciltlik *Durgun Don*, iki ciltlik de *Uyandırılmış Toprak* gibi büyük romanlarını yazdı. Serafimoviç'in tanımlaması fazlasıyla gerçekleşti. Şolohov bu süre içinde, değil yalnız Sovyetler Birliđi'nin, bütün dünyanın ünlü yazarlarından biri oldu. Eserleri başta İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca olmak üzere 60'ı aşkın dile çevrildi. Yazar bu arada *Durgun Don*'un dördüncü cildinin çıkışıyla 1941'de Stalin, *Uyandırılmış Toprak*'ın ikinci cildinin çıkışıyla da 1960'da Lenin Edebiyat Ödülü'nü aldı. 1965'te de Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmakla dünya edebiyatında sağladığı başarının bir rastlantı olmadığını kanıtlamış oldu.

Çocukluğu ve yetiştiği ortam

Şolohov 1905 yılında, Don bölgesinde, Vyeşenskaya adlı Kazak ilçesinin Krujilino köyünde doğdu. Babası orta Rusya'nın Riyazan bölgesinden Don kıyılarına gelip yerleşmiş bir "yaban" dı. Ömrü boyunca ona burada hep "yaban" gözüyle baktılar.

Şolohov'un annesi oralı bir Kazak kızıydı. Okuması yazması yoktu, ama akıllı ve zeki bir kadındı. Şolohov yedi yaşına basıp Voronej'deki bir okula verilince, annesi başkasının aracılığına başvurmadan oğluyla mektuplaşabilmesi için okuma yazma öğrendi.

Şolohov özgür bozkır havasıyla büyüdü. Yüzü, yakıcı bozkır güneşle, sert bozkır rüzgârıyla tunçlaştı.

Şolohov daha çocukluğunda köy ve bozkır hayatının bütün ağırlığını yudum yudum tattı; toprak sürmeyi, ekin ekip biçmeyi, ekin kaldırmayı, harmanı öğrendi. Sık sık hem ruhunu hem vücudunu serinlettiği Don Irmağında balığa çıktı. Fırsat buldukça da tozlu köy sokaklarında kendi yaşındaki Kazak çocuklarıyla oynamaktan, onlarla dövüşmekten geri kalmadı. Uzun kış gecelerinde, eski Kazakların serüvenlerini dile getiren, onların yiğitliğini anlatan masalları bol bol dinledi. Bütün bunlar Şolohov'un karakterini pekiştirmekte önemli bir rol oynar. Böylece Şolohov neşeli, şakacı, duygulu bir Kazak delikanlısı olup çıktı.

Şolohov biraz büyüyünce yaz tatillerinde, kız ve erkek arkadaşlarıyla gece gezmelerine çıktı. Ay ışığında pırıl pırıl yanan Don Irmağında, bozkırlarda kahkahalar attı, şarkılar söyledi, sevdalandı.

Zaten Kazaklar canlı, neşeli, şakacı insanlardır. Üçü beşi bir araya gelince hemen şarkıya, dansa başlar. Işıkları kahkahalar, kahkahaları çılgınlık kovalar. Bozkır şarkıları hem neşeli hem içlidir. Yüreklere hem sevinç hem sızı uyandırır. Bu yüzden bu şarkılarda her zaman bir aşırılık sezilir; bir dinleyen bir daha unutamaz.

İşte Şolohov, kimi oynak kimi içli bu şarkılarda yer alan zengin ve renkli Kazak dilini çok iyi benimsedi. Sonraları onun romanlarında yer alacak olan o bir kır çiçeği kadar renkli üslubun köklerini burada aramak gerekir.

• • •

Şolohov lisedeyken Birinci Dünya Savaşı patlak verdi. 1917 Kerenski Devrimi de onu lisede buldu. 1917 Kasım [Ekim] Devrimi, sonraları onun doğup büyüdüğü bölgeyi de içine alan iç savaşlar, o lisedeyken başladı.

Bu koşullar altında artık okulun ve okumanın lafı olamazdı. Güçlü devrim rüzgârı Şolohov'un köyünü de ikiye bölmüştü. Her Kazak gencinin karşısına dikilen ve hemen çözümlenmek isteyen günün problemi Şolohov'un da karşısına dikilmişti: Kimden yana olmalı? Hangi yöne katılmalı? 16 yaşındaki Şolohov yönünü seçmekte gecikmedi: Devrimcilerden yana, Çarlık düzenine karşı savaşa katıldı. O zamanlar büyük önemi olan işe örgütünde görev aldı. O sıralarda, özellikle Don bölgesinde yağmacılık alıp yürümüŧ, eşkıyalık artmıştı. EşkİYaların başlıca hedefi erzak depoları ve işe kollarıydı. Bu yüzden Şolohov'un görevli olduğu işe örgütüne de sık sık saldıranlar oldu. Şolohov elde silah bu çetelerle savaşmak zorunda kaldı. Böylece Şolohov, belki farkında bile olmadan kendisini devrimcilerin arasında, iç savaşın ortasında buldu. Bu durum onun kesin olarak alını yazısını çizdi.

İlk eserleri

İç savaş sona erip ülkede Sovyet düzeni yerleşince Şolohov bir süre hamallık, taşçılık, ilkokul öğretmenliği ve gazetecilik yaptı. Şolohov işte bu sırada, 1923 yılında o bölgede çıkmakta olan gazete ve dergilere hikâyeler yazmaya başladı. Bu arada hiç durmadan kendini yetiştirmeye çalıştı. Gazetede yazdığı bu hikâyeler ilgi uyandırdığı için Şolohov onları 1925 yılında *Don Hikâyeleri* ve *Mavi Bozkır* adlarını taşıyan kitaplar halinde yayımladı. Bu ikisi Şolohov'un kitap halinde basılmış ilk eserleridir.

Şolohov, biraz acemice ve şematik olarak yazılan bu hikâyelerinde bile dilinin güzelliği ve renkliliğiyle, doğa tasvirlerinin zenginliğiyle, yer yer Kazak yaşantısını anlatmadaki başarısıyla hemen dikkati çekti. Bu hikâyeler edebiyat çevrelerinde geniş yankılar uyandırdı. Bütün kusurlarına rağmen bu hikâyelerin yaptığı en büyük hizmet, büyük sanatçının bundan sonra yazdığı *Durgun Don* ve *Uyandırılmış Toprak* gibi ünlü eserlerine bir köprü oluŧturmasıdır.

Durgun Don

Şolohov'un ilk büyük eseri, geniş bir tarih süresini kapsayan dört ciltlik *Durgun Don* romanıdır. Don Kazaklarının çeşitli dönemlerdeki yaşantı tablosunu veren *Durgun Don* romanı, 1926 yılından 1940 yılı-

na kadar olan on dört yıllık bir süre içinde yazılmış ve yayımlanmıştır. Ne var ki, bu büyük eserin ilk üç cildi 1928-1933 yılları arasında, birer ya da ikişer yıl arayla yayımlandığı halde, üçüncü ciltten sonra gelen ve 1940 yılında çıkan dördüncü cilt, yedi yıllık bir aradan sonra yayımlanabilmiştir. Bu gecikme Şolohov'un eserleri üzerinde büyük titizlikle çalışmasından, materyalleri toplamada, bunları değerlendirmede büyük bir dikkat göstermesinden ileri gelmekle beraber, ilk üç cildin yayımlanması üzerine yapılan eleştirilerin gerektirdiği bazı düzeltmelerle de ilgili olduğu sonradan yapılan açıklamalardan anlaşılmaktadır. Yalnız şunu da belirtmeliyiz ki, *Durgun Don*'un birinci cildi daha bitmeden değişikliğe uğramış, yazar ilk yazdıklarını beğenmeyerek eserin planında değişiklikler yapmıştır.

Durgun Don nasıl yazıldı?

Don bölgesindeki iç savaşın bütün evrelerini günü gününe yaşayan Şolohov, bu izlenimlerini 1923 yılında yazıp 1925 yılında kitap halinde yayımladığı *Don Hikâyeleri* ve *Mavi Bozkır* eserlerinde kopuk parçalar halinde anlatmıştı. Şolohov zamanla, yakından gördüğü ve içinde yaşadığı bu hareketli dönemi bir roman halinde canlandırmayı düşündü. *Durgun Don* adını verdiği bu romanında Kazakların devrim sırasındaki rollerini belirtmek istedi. Nitekim romanını yazmaya da başladı. Ama yazar bu ilk tasarısından çabucak vazgeçti. Bunun nedenlerini Şolohov'un kendi ağzından dinleyelim:

Romanıma, 1925 yılında başladım. Önceleri eserimi, böylesine geniş tutacağımı kendim bile tahmin etmemiştim. Maksadım, Kazakların devrim sırasındaki rollerini belirtmekti. Romanıma, Kazakların Petrograd şehrine taarruz eden General Kornilov'un ordusuna katılışı olayıyla başladım (Kornilov'a katılan Kazak ordusu, Don Üçüncü Süvari Kolordusuydu). 80-100 sayfa kadar yazdıktan sonra, yazdıklarımı okudum. Yanlış bir yol tuttuğumu hemen hissettim. Okurların kafasına daha ilk ağızda şu sorular çöreklenmekte gecikmeyecekti: Kazaklar, devrimin bastırılmasına neden katılmıştı? Bu Kazaklar da ne menem şeydi? Don Ordusu Bölgesi nereden ortaya çıkmıştı? İşte bunun için ilk yazdıklarımı bir kenara attım. İlk tasarımdan vazgeçtim. Daha geniş bir roman tasarlamaya başladım. Tasarı kafamda olgunlaşınca materyal toplamaya koyuldum. Kazakların yaşantısını

yakından bilmemin bu işte bana büyük yardımı dokundu. Böylece bugün ortaya çıkan *Durgun Don*'u, yaklaşık olarak 1926 sonlarında yazmaya başladım.

Gerçekten de Şolohov romanının planını değiştirmeseydi, ilk tasarladığı romanındaki olayları ikinci cilde bırakarak, Kazakların devrimden ve savaştan önceki yaşantısını kapsayan bir romanla işe başlamasaydı, tasarladığı roman kopuk bir film gibi eksik kalacak, belki de bugünkü değerini kazanamayacaktı.

Değişikliğin nedenleri

Şolohov'u eserinin planında böyle bir değişiklik yapmaya götüren birtakım tarihsel zorunluklar vardır. Çünkü Don Kazaklarının tarihi devrimci geleneklerle doluydu. Rusya'da toprak köleliği düzenini temelinden sarsan ve 1606-1607, 1667-1671, 1707-1708, 1773-1775 yılları arasında geçen dört büyük köylü isyanının liderlerinin hepsi de birer Don Kazak'ı idi. Bugünün Don Kazakları, masallarda adları geçen, şarkıları hâlâ halk arasında söylenen bu liderlerin, Bolotnikov'ların, Stenka Razin'lerin, Bulavin'lerin, Pugaçev'lerin torunlarıdır. Bu tarihsel isyanların liderleri ve vurucu gücü Don Kazakları olduğu halde, nasıl olmuştu da aynı Don Kazakları 1917 Devrimi'nin umacıları haline gelmişti?

Çarlık hükümetleri, uzun bir tarih süresince, çeşitli bölgesel ayrıcalıklarla, "bağımsızlık" hülyalarıyla, bu bölgede toprak köleliği düzenini uygulamamakla hem savaşçı ve yiğit Don Kazaklarını kendinden yana çekmesini hem de onlarla öteki Rus halkı arasında derin bir uçurum yaratmasını başarmıştı. Böylece, meydana getirdikleri özel Kazak süvari birliklerini bir yandan dış savaşlarda istilacı emellerini gerçekleştirmek için, öte yandan memlekette Çarlık despotluğuna karşı baş gösteren öğrenci, işçi ve halk direnişlerini bastırmak için kullandılar. Bunun doğal bir sonucu olarak 1917 Devrimi herkesten çok "ellerindeki ayrıcalıkları kaybetmemek için savaşan" Kazaklardan direniş gördü.

İşte Şolohov eserinin planında yaptığı değişiklikle, Kazakların Birinci Dünya Savaşı'ndan önce ve savaş sırasındaki durumlarını an-

latma ve böylelikle onların devrim sırasındaki tutumlarını açıklama olanağını bulmuş oldu.

Böylece Şolohov'un ilk tasarladığından çok daha başka, ama çok daha geniş ve çok daha güzel bir eser doğmuş oldu.

Eserin konusu

Durgun Don'un 1928 yılında yayımlanan birinci cildinde başlıca Don Kazaklarının yüzyıllar boyunca kurulmuş geleneklere bağlı, Çarlık dönemindeki yaşantıları ele alınmaktadır. Bu ciltte özellikle Don Kazaklarının gelenekleri, göreneklere, günlük yaşantıları üzerinde ayrıntılı olarak durulmuş, ele alınan tipler her yönden incelenmiş, renkli ve canlı tablolar halinde okurların karşısına çıkarılmıştır. Kazakların yaşantısını çok iyi bilen yazar, eserinin bu cildinde Kazak evlerinin içini anlatmakla başlayarak, ot biçmeye, balık avlamaya, Kazak düğünlerine varıncaya kadar bu yaşantının bütün ayrıntısını büyük bir dikkatle anlatmaktadır.

Durgun Don'un 1929 yılında yayımlanan ikinci cildinde, Don Kazaklarının Birinci Dünya Savaşı'nda ve 1917 Kerenski Devrimi'ndeki durumları ele alınarak General Kornilov olayı, Kerenski'nin devrilişi, 7 Kasım 1917 Devrimi anlatılmıştır.

Durgun Don'un 1933 yılında yayımlanan üçüncü ve 1940 yılında yayımlanan dördüncü ciltlerinde ise Don Kazaklarının ayaklanması, General Krasnov'un Don bölgesinde bağımsız bir cumhuriyet kurması, General Denikin ordusunun Don bölgesini istilası, nihayet uzun ve çetin savaşlardan sonra Sovyet düzeninin kesin olarak yerleşmesi olayları anlatılır.

Eserin sanat özellikleri

Durgun Don'un en büyük sanat özelliği epik bir trajedi niteliği taşımasıdır. Bu konuyla ilgili olarak tanınmış Sovyet edebiyat eleştirmenlerinden B. Yermilov şunları söylemektedir:

Durgun Don'un son cildinin yayımlanması üzerine, eserin 'trajik' karakterinden söz edilmektedir. Gerçekten de *Durgun Don* bir trajedi olarak gelişmektedir. Ancak romanın sekizinci bölümünde eser

bir edebî düzeyden bir başka edebî düzeye geçmekte, eserin trajik anlamıyla çelişen unsurlar ortaya çıkmaktadır.

Durgun Don tamamıyla değişik bir eserdir. Sovyet edebiyatının bu ilk trajedisi bir epope (önemli tarihsel olayların hikâyesi) olarak karşımıza çıkıyor. Bizim klasik edebiyatımızda buna benzer bir olaya rastlanamaz. Klasik edebiyatımızda ancak roman biçiminde trajediler görülür. *Anna Karenina*, kısmen de *Karamazov Kardeşler* bu çeşit eserlere birer örnek olarak gösterilebilir. Ama trajik konulu ve trajik olarak biten bu epope bizim edebiyatımızda yoktur. Tolstoy'un *Savaş ve Barış*'ı trajik değildir.

Eleştirmen sözüne devam ederek şöyle diyor:

Romandaki bütün trajik olaylar *Durgun Don* Babamız'da toplanmaktadır. Zaten romanın adında ince bir alay vardır. Daha romanın adında 'Durgun Don' üzerine olan geleneksel/patriyarkal şiirsel tasvirler yalanlanmaktadır. 'Durgun' Don! Aksinya'nın, Natalya'nın, Stepan Astakov'un, Gregor Melehov'un aşkları, 'durgun' Don'un zalim, hayvanca (özellikle, öz kızına tecavüz eden babanın davranışı olarak karşımıza çıkar) 'patriyarkalliğine karşı bir isyan değil midir? Okur, Aksinya ile Gregor'u, onların aşkını, onların geleneklere karşı olan bu başkaldırılarından ötürü sevdi. Tıpkı okurun, başkaldırısından ötürü *Anna Karenina*'yı sevmesi gibi...

'Sakin *Don Babamız*' birçok güçlü ve yetenekli insanın ölümlerinin tek sorumlusudur. Eşsiz bir tip olarak, güç bakımından, hiç de Aksinya'dan geri kalmayan Natalya'yı da mahveden yine odur.

...Gerek okurlar gerekse eleştirmenler haklı olarak, eserin sekizinci bölümündeki Melehov'u, romanın öteki bölümlerindeki Melehov'a göre başka bir insan, özel bir insan halinde kabul ediyor. Bu yeni, bu özel, bu başka Melehov'un artık trajik bir öge olmaya hakkı yoktur. Çünkü ancak yüksek yaradılıştaki bir insan trajedinin kurbanı ya da kişisi olabilir.

Durgun Don'da Şolohov yaratıcılığının göze çarpan bir başka özelliği de, Rus klasik edebiyatı ile Rus halk edebiyatı arasındaki kaynaşmadır.

Gerçekten de bugünkü Rus yazarlarından hiçbiri Şolohov kadar Rus klasik edebiyatı geleneğiyle Rus halk edebiyatı geleneğinin, böy-

lesine ustaca karışımının bir örneğini vermemiştir. *Durgun Don*'da halk türkülerinin, halk şarkılarının yanı sıra alabildiğine masallara, atasözlerine rastlanmaktadır.

Şolohov sadece halk türkülerinden, masallardan, atasözlerinden, kısacası halk sanatının materyallerinden ve motiflerinden yararlanmakla kalmamış, halk edebiyatının yöntemlerinden de geniş ölçüde yararlanmıştır. Şolohov'un kullanmayı çok sevdiği, roman kişilerinin ruh haliyle doğayı karşılaştırma yöntemi, hiç kuşku yok ki folklordan ileri gelmektedir.

Gerçekten de doğa tasvirlerinden yana çok zengin olan *Durgun Don*'da bu tasvirlerin çoğu, biraz sonra geçecek olan olayların fonu ya da malzemesi olarak kullanılmıştır. Romanın bazı yerlerinde ise tabiat tasvirleri ve kişilerin ruh hali âdeta birbiriyle kaynaşmış olarak verilmiştir. Şolohov'daki doğa tasvirleri sık sık, kişilerin yaşantısındaki korkunç olayları sanki önceden haber verir.

Birinci cildin IV. bölümündeki şu fırtına tasviri, delice aşk afetine tutulan Gregor ile Aksinya'nın yaşantılarındaki 'fırtınalı olay'ın bir habercisidir:

Akşama doğru bir fırtına çıktı. Köyün üzerini siyah bulutlar kapladı. Rüzgârın çılgına çevirdiği Don'un köpüklü dalgaları kıyıyı dövmeye başladı. Yağmursuz gökte şimşek çakıyor, ara sıra gök gü-rültüleri yeri sarsıyordu. Bulutların hemen altında bir çaylak dolanarak kanat çırpıyor, onu cırtlak sesleriyle kuzgunlar izliyordu...

Yine birinci cildin XVI. bölümündeki şu doğa tasviri, Aksinya'nın sıkıntılına âdeta eşlik etmektedir:

Muslinden bir buğunun içinde kalan güneş, köyün üzerinden geçiyordu. Minik, bembeyaz, kıvrım kıvrım bulut kümelerinin ötesinde uçsuz bucaksız, serin, gök mavisi bir çayır göz alabildiğine uzayıp gidiyordu. Alev alev yanan sac çatıların, terk edilmiş tozlu yolların, kavrulmuş sarı otlarıyla tarlaların üzerinde öldürücü, nemli bir sıkıntı yükseliyordu.

Şolohov'un *Durgun Don*'da göze çarpan sanat özelliklerinden biri de yazarın, roman kişilerinin ruh hallerini anlatmadaki ustalığıdır. Bu konuyla ilgili olarak Sovyet edebiyatı eleştirmenlerinden M. Çarniy şunları yazmaktadır:

Tolstoy *Günlük*'ünde, 'Sanatın başlıca amacı, insan ruhu üzerinde gerçeği söylemek, insan ruhuyla ilgili basit insanların söyleyemeyeceği sırları söylemektedir,' diyor.

İşte Şolohov, romanının başlıca kişileri olan Gregor Melehov'un, Aksinya'nın, Natalya'nın ruhuyla, iç yaşantılarıyla ilgili sırları rastgele insanların söyleyemeyeceği bir ustalıkla anlatmasını bilen ve bu anlatımıyla okurları büyüleyen o büyük sanatçılardan biridir.

Aralık 1965

BİRİNCİ BÖLÜM

OCAK ayının sonunda, buzlar yeni çözülmeye başladığı zaman, ılık bir havaya bürünen vişne bahçelerinin güzel bir kokusu vardır. Öğleyn rüzgârın esmediği kuytu yerlerde güneş çevreyi yavaş yavaş ısıtmaya başlar; kiraz ağaçlarının kabuğundan, erimeye yüz tutmuş karların yaydığı küflü rutubet kokusuyla birlikte, karlarla kaplı kuru yaprakların kalın örtüsü altında yer yer görünen toprağın keskin kokusuna karışan hüznü verici belirsiz bir koku yükselir.

Bu karışık ve hafif koku, bahçeleri alacakaranlık bastığı, çıplak dalların arasından yeşile çalan bir hilal belirmediği, karların üstünde birer tüy yumağı gibi oradan oraya sıçrayan tavşanların benek benek izler bırakarak kaçtığı ana kadar sürüp gider.

Sonra rüzgâr bozkırlardaki tepelerden bahçelere soğukların kasisp kavurduğu pelinlerin bir soluk gibi ince kokusunu getirir. Günün diğer kokuları, sesleri yok olur; yaban otlarının, çalılıkların üzerine gece, doğudan kurşuni bir dişi kurt gibi sessiz ve sinsice gelir. Ardında sürükleyip getirdiği karanlığın koyu gölgeleri, ayak izleri gibi birbirini izleyerek bozkırları yavaş yavaş sarmaya başlar.

1930 yılının bir Ocak akşamı, Gremyaçiy Log köyüne, bozkıra bakan yan sokaklardan birine bir atlı saptı. Derenin kıyısında yorğun ve kıvrıkcık yevelerine kırağı düşmüş atını durdurdu, yere indi. Sokağın iki yanında uzayıp giden karanlık bahçelerin, kavaklıkların üstünde, ta yükseklerde, artık küçülmeye başlayan bir ay parlıyordu. Sokak karanlık ve sessizdi. Derenin öbür yanında bilinmeyen bir yerde bir köpek havlıyor, sarı bir ışık yanıyordu.

Atlı buz gibi soğuk havayı tutkuyla derin derin içine çekti. Acele etmeden eldivenini çıkardı, bir sigara yaktı. Sonra hayvanının kolanını sıktı, parmaklarını eyerin altına soktu, atın terli sırtını yok-

ladı. Çevik bir hareketle iri gövdesini yukarı doğru savurarak eyere yerleşti. Kışın bile donmayan küçük dereyi at sırtında geçmeye başladı. Hayvan derenin dibindeki çakıllarda nallarıyla boğuk sesler çıkararak ilerlerken, bir ara su içmek istedi. Ama binicisi onu daha hızlı yürümeye zorlayınca, karnı guruldayarak karşı kıyıdaki dik bayıra çıktı.

Atlı, karşıdan insan sesleri ve karda çekilen bir kızıağın gıcır-tısını duyunca atını yine durdurdu. Hayvan seslerden huylandı, yavaşça kulaklarını kıvıldattı, başını seslerin geldiği yana çevirdi. Gümüş sinebendi, Kazak usulü işlenmiş kabarık eyeri, ayın ışığı altında birden bembeyaz ve göz kamaştırarak kadar parlak göründü. Atlı, gemi eyerin arka eğrisine geçirdi, o ana kadar omzunda asılı duran devetüyü Kazak başlığını aceleyle giydi, yüzünü sardı ve atını dötrnala kaldırdı. Kızıağı geçtikten sonra yine yavaşladı, atı rahvana sürdü, ama başlığını çıkarmadı. Neden sonra köye vardığı zaman, rastladığı bir kadına sordu:

“Söyle bakalım teyze, Yakov Ostrovnov sizin köyün neresinde oturuyor?”

“Yakov Lukiç’i mi soruyorsunuz?”

“Evet, onu...”

“Bakın, şu kavağın arkasında kiremitli bir ev var ya, işte orada!”

“Gördüm, sağ ol...”

Atlı, kiremitli büyük evin önünde atından indi, hayvanı avluya soktu ve kırbacının sapıyla yavaşça pencereye vurdu.

“Reis Yakov Lukiç, biraz gelir misin?” diye seslendi.

Evsahibi ceketini omzuna alarak dışarı çıktı. Yeni gelene dikkatle baktı, kapının önündeki basamaklardan aşağı indi. Kır düşmüş bıyıklarının altından gülümseyerek:

“Kimmiş bakalım bizim taraflara gelen?” dedi.

“Tanıyamadın mı yoksa Lukiç?.. Gece yatısına geldim, hayvanı koyacağımız sıcak bir yer var mı?..”

“Yazık ki sizi tanıyamadım aziz yoldaş... Bölge teftiş bürosundan mısınız? Yoksa tarım bürosundan mı? Durun, durun tanıyacağım galiba... Sesiniz hiç yabancı gelmiyor... Tanıdığım birinin sesine benziyor...”

Yeni gelen başlığını geriye doğru itti. Bıyıklarını tıraş etmişti. Dudaklarını hafifçe gererek güldü:

“Polovtzev’i hatırlamıyor musun?”

Yakov Lukiç birden korkuyla çevresine bakındı.

“Aziz büyüğümüz... şeref verdiniz... Nereden geliyorsunuz sayın yüzbaşım?..” diye fısıldadı. “Hayvanı hemen bir yere alırız, bizim ahıra... Merak etmeyin... Hay Allah, kaç yıl geçti...”

“Anladık, anladık... Yavaş konuş. Gerçekten uzun zaman geçti... Hayvanı örtecek bir şey var mı? Evde yabancı yok ya?..”

Yeni gelen atının yularını evsahibine verdi. At yabancı bir elin kendisini çektiğini hissederken tembel tembel ona uydu; dimdik boynunu gerdi, başını kaldırdı, arka ayaklarını yorgun yorgun sürüyerek ahıra doğru yürüdü, tahta döşemeyi nallarıyla takırdattı. İçeride yabancı bir atın her yere sinmiş kokusunu sezince de, hafifçe kişnedi. Yabancı adamın eli hayvanı susturdu. Becerikli ve ihtiyatlı parmaklar, hayvanın ağzında madeni bir tat bırakan ve sürtüne sürtüne diş etlerini uyuşturmuş olan gemi çıkardı. At minnetle başını eğdi, bir şeyler yemeye koyuldu.

Evsahibi atın üstüne soğumuş örtüyü dikkatle örterek:

“Kolanlarını gevşettim, biraz eyerli dursun bakalım. Biraz kendine gelsin. Sonra eyerini de alırım!” diye söylendi.

Eyeri daha ilk yokladığı anda kolanların ne kadar gerilmiş olduğunu, üzengileri bağlayan kayışın sonuna kadar gevşetildiğini fark etmiş, yolcunun çok uzaklardan geldiğini ve epey yol yapmış olduğunu anlamıştı.

“Sende biraz yem var mı Yakov Lukiç?”

“Bulunur... Su da yem de veririz hayvancağıza. Buyurun eve gidelim, size nasıl hitap edeceğimi bilemiyorum doğrusu... Eskisi gibi desem... artık o alışkanlığı yitirdik, hem yakışık almaz herhalde...”

Evsahibi bunları söylerken gülümsemişti ama karanlıkta bu gülümseyişinin görünmediğini biliyordu. Lukiç’ten önce ahırdan çıkan konuk:

“Adımı ve babamın adını biliyorsun, unutmadın ya?..” dedi.

“Nasıl unutturum!.. Biz Alman harbini birlikte yaptık, bu savaşta da beraberdik. Sizi sık sık hatırlamışımdır Aleksandr Anisimoviç...”

Sizden Novorosiyisk dolaylarında ayrıldığımızdan beri bir haber alamadık. Belki de gemiyle Türkiye'ye kaçan Kazaklarla birlikte gitmişsinizdir diye düşünüyordum.”

Sobası iyice yanan mutfığa girdiler. Yeni gelen, başlığını ve ak kalpağını çıkardı, köşeli, geniş ve sağlam yapılı kafası meydana çıktı. Başındaki seyrek saçlar kırışmıştı. Alnının sert ve bir kurdun başını andıran köşeli çıkıntısının altından, çabucak odaya göz gezdirdi. Donuk bir pırıltıyla parlayan, derine gömülmüş açık mavi küçücük gözlerini kısarak gülümsedi, sedirin üstünde oturan köylü kadınlara selam verdi. Kadınlardan biri kaynana, diğeri gelindi.

“Nasılsınız bacılar?..”

Evsahibinin karısı, ‘Evimize getirdiğin bu adam nasıl bir insandır? Ona karşı nasıl davranmalı?’ diye sormak ister ve yanıt bekler gibi kocasına baktı. Sonra fazla yakınlık göstermeden:

“Allaha şükür, iyiyiz...” dedi.

Evsahibi konuğu büyük odaya, sofraya davet ederek kadınlara kısaca:

“Bize bir şeyler hazırlayın...” dedi.

Konuk, domuz etiyle pişirilmiş çorbayı içerken, kadınlar da içerde olduğu için havadan sudan, eski arkadaşlardan söz etti. Yüzünün iri ve bir kayadan oyulmuşçasına sert, keskin çizgileri olan alt yanı güçlkle hareket ediyor gibiydi. Lokmaları yorgun bir tavırla, sabana koşula koşula gücü kalmayıp yere serilmiş öküz gibi ağır ağır çiğniyordu. Yemekten sonra kalktı. Çevresi tozlanmış kâğıt çiçeklerle süslü tasvirlerin karşısında haç çıkarıp dua etti, artık yıpranmaya yüz tutmuş dar gömleğinin üstündeki ekmek kırıntılarını silkeleyerek:

“Sofranız bereketli olsun Yakov Lukiç!” dedi. “Haydi gel, şimdi konuşalım...”

Gelin ve kaynana evsahibinin bir kaş işareti üzerine hemen sofrayı topladılar, mutfığa çekildiler.

İKİNCİ BÖLÜM

PEK iyi göremeyen, uyuşuk, her hareketi yavaş olan bölge komite sekreteri masasına oturdu. Gözlerini kısarak baktıktan sonra evrakı okumaya başladı. Gözlerinin altında torba gibi sarkan derinin kırışıkları iyice büzülmüştü. Pencerenin öbür yanında, telefon tellerinin arasında rüzgâr ıslık çalıyor, küçük bahçenin parmaklığına beceriksizce bağlanan atın sırtına konmuş bir saksağan, tam ortada yan yan gezinerek bir şeyler gagalıyordu. Rüzgâr kuşun kuyruğunu kırarcasına aşağı doğru itiyor, tek kanadının üstünde havaya kaldırıyor, ama saksağan artık yaşlanmış, yorgun ve her şeye karşı ilgisiz kırsağın sırtına tekrar iniyor, mağrur ve yırtıcı bir kuş gibi vahşi ve muzaffer bir bakışla çevresine bakıyordu.

Kazak köyünün üstünden, çok alçaktan parçalı bulutlar süratle geçiyordu. Arada bir bulutların arasından eğik gelen güneş ışınları yayılıyor, bir yaz günü maviliğine bürünen mini mini bir gök parçası ıslıl ıslıl oluyordu. O zaman pencereden görünen Don nehri-nin kıvrılışı, arkasındaki orman ve ufukta, ta uzaklarda küçük bir yel değirmeninin bulunduğu tepe, insana heyecan veren yumuşak renklerle yapılmış bir resmi andırıyordu.

“Demek... Rostov’da hastalık nedeniyle kaldın öyle mi?.. Ne yapalım... Yirmi beş bin kişilik gruba dahil olan diğer sekiz kişi üç gün önce geldi. Miting yapıldı, onları kolhoz temsilcileri karşıladı.”

Sekreter bunları söyledikten sonra, ağzında bir şeyler çiğniyormuş gibi dudaklarını kımıldatarak düşünceli bir tavırla devam etti:

“Şu anda olağanüstü karışık bir durumdayız. Bölgemizde kolektifleştirme işi ancak yüzde 14,8 oranında yapılabildi. Bunu daha çok ‘Toprağı Birlikte İşlemeyi Özendirme Derneği’ sağladı. Toprak ağaları, varlıklı kimseler teslim etmeleri gereken buğdayı hâlâ vermedi. Bunların elindeki buğday stokları biriktikçe birikiyor. Bize adam

gerek, evet... çok adama ihtiyacımız var; kolhozlar dilekçelerinde kırk üç işçi istediklerini bildirmişti. Oysa sizlerden bize yalnız dokuz kişi gönderdiler...”

Bu sözlerden sonra şişkin göz kapaklarının altından, bambaşka bir ifadeyle ve keskin bir bakışla uzun uzun Davidov’un gözlerinin içine baktı; adamın neleri yapıp neleri yapamayacağını kestirmek istiyordu.

“Demek sen, burada yazıldığına göre tesviyecisin, öyle mi sayın yoldaş? Peki, Putilovskiy fabrikasında uzun zamandan beri mi çalışıyorsun? Sigara almaz mısın?..”

“Terhis olalı beri fabrikada çalışıyorum, dokuz yıl oldu...”

Davidov elini uzatıp bir sigara aldı. O zaman sekreter, Davidov’un bileğinde dövmeyle yapılmış bir resmin koyu mavi çizgilerini gördü. Sarkık dudaklarının ucunda bir gülümseme belirdi:

“Şan ve şeref... Demek bahriyedeydin, öyle mi?”

“Evet.”

“Dövmeyi gördüm de... çapa yaptırmışsın.”

“Gençlik, anlıyorsun ya... İnsan o yaşlarda biraz olgunluktan yoksun ve sersem oluyor. Bunu o yıllarda yaptırdım işte...”

Davidov bunları söylerken gömleğinin kolunu aşağı doğru hafifçe çekti; ‘Anladık açığız adamsın, kendine gerekmeyen şeyleri bile görüyorsun, ama buğdayları stok etme işini az kalsın eline yüzüne bulaştırıyordun...’ diye düşündü.

Komite sekreteri bir an sustu. Sonra şişkin, hastalıklı görünen yüzünde, salt konuğu karşılamak üzere belirmiş olan o anlamsız gülümseme kayboldu.

“Şimdi sen bugünden tezi yok Bölge Komitesi’nin tam yetki verdiği biri olarak, zorla kolektifleştirme işine girişmek için yola koyulacaksın arkadaş. Komite başkanlığının son direktiflerini okudun mu? Biliyor musun? İyi, öyleyse Gremyaçiy köy şûrasına gideceksin. Oraya gidince dinlenme olanağın olur. Şimdilik ona bile zaman yok. Asıl ısrar edeceğin nokta, yüzde yüz bir kolektifleştirmeyi gerçekleştirmektir. Gerçi orada küçük bir işletme var ama, biz dev kolhozlar meydana getirmek zorundayız. Köylüyü uyarma kolu oluşunca hemen size göndereceğiz. Şimdilik sen çok ihtiyatlı hareket ederek,

toprak ağalarını sindirmeye çalışacak ve kolhozu kuracaksınız! Ne kadar yoksul ve orta halli köylü varsa hepsi kolhoza girmeli.

“Bu işler hele bir olsun, sonra 1930 yılı için gereken tohumluğu sağlamak için bir ortak fon oluştururuz. Ama çok ihtiyatlı olmalısın. Orta halli köylüyü ürküteyim deme! Gremyaçiy’de üç kişilik bir parti hücresi var. Hücrenin sekreteri ile köy şûrasının başkanı iyi çocuklardır, eskiden ikisi de partizanmış...”

Dudaklarını tekrar gevş getirir gibi kımıldattı ve ekledi:

“Bütün bunlardan kendine göre birtakım sonuçlar çıkarabilirsin, anlaşıldı mı? Oradakiler siyasi problemleri pek bilmez; fazla okumuş insanlar değillerdir. Birtakım hatalar işleyebilirler; bir güçlük ortaya çıkarsa, bölgeye gidersin. Ah... telefon olsaydı iş daha kolay olurdu. Ama henüz telefon hattı kurulmadı, onun için zor ya!.. Ayrıca sana bir şey daha hatırlatacağım; oradaki hücre sekreteri Kızıl Bayrak Nişanı almıştır, azıcık sert adamdır, hep dikine konuşur. Hatır gönül dinlemez...”

Komite sekreteri parmaklarıyla hafif hafif evrak çantasına vurdu, sonra Davidov’un yerinden kalktığını görünce alelacele:

“Dur, bir dakika!” dedi. “Sana bir şey daha söyleyeceğim. Bize her gün bir atıyla haber ulaştır, oradaki çocukları da azıcık sıkıştır. Şimdi git bizim örgüt müdürüyle görüş ve yola düş. Sana bizim icra komitesinin elindeki atlardan vermelerini söyledim. İşte bu kadar! Ne yapıp edip yüzde yüz kolektifleştirmeyi başarmaya çalış. Yaptığın işi, elde edeceğin başarı oranına göre kıymetlendireceğiz! On sekiz köy şûrasını bir araya toplayarak dev bir kolhoz oluşturacağız. Nasıl, planımızı beğendin mi? Senin anlayacağın, biz de bir Kızıl Putilov tarım işletmesi kuracağız...”

Bu benzetmeyi pek beğendiğini belli eden bir tavırla kendi kendine güldü. Davidov:

“Demin toprak ağalarına karşı ihtiyattan filan bahsettin, bununla ne demek istiyorsun?” diye sordu.

Komite sekreteri babacan bir tavırla gülümseyerek açıkladı:

“Orada kendisine verilen görevi yerine getirip buğday stoğu yapan toprak sahipleri de var, inatla görevini yapmayanlar da... İkinci tip Kulaklara karşı yapacağın şey çok basit. Yüz on yedinci

maddeyi uygularsın, böylece iş biter. Birinci tip Kulak'a gelince, o zaman iş değişir. Sen örneğin o tip bir toprak sahibiyle karşılaştın ne yaparsın?"

Davidov düşündü:

"Ondan, yeniden buğday isterim."

"Bak hele... Yok kardeşim, sen öyle yapmaya kalkarsan her şeyi berbat edersin. İnsanlarda aldığımız tedbirlere karşı güven kalmaz. Sonra orta halli köylü ne der? 'Demek Sovyet Hükümetinin icraatı bu... demek onların istediği, köylüyü avucuna alıp istedikleri gibi oradan oraya oynatmak ha!..' demezler mi? Lenin bize köylünün duygularına ciddi olarak saygı göstermeyi öğretti. Sen ise 'yeniden buğday isterim' deyip işin içinden çıkıyorsun. Bu düşündüğün çocukça, sersemce bir şey olur."

"Sersemce mi?.."

Davidov kıpkırmızı olmuştu:

"Demek sence Stalin de yanılıyor, öyle mi?"

"Stalin'in bu işle ne ilgisi var?"

"Sen onun, Marksistlerin konferansında, şeylerin yani... toprak sorunlarıyla uğraşanlar var ya... Hay aksi şeytan, neydi adları adamların unuttum... Toprak uzmanlarının mı ne, işte onların toplantısında verdiği nutku okumadın mı?"

"Tarım uzmanlarının."

"Evet, işte onların toplantısında..."

"E... ne demiş?"

"*Pravda*'ya bir baksana, nutkun yayınlandığı *Pravda*'ya."

İdare memuru *Pravda* gazetesini getirdi. Davidov aceleyle onu gözden geçirmeye başladı. Komite sekreteri, ne söyleyeceğini beklerken gülümseyerek Davidov'un yüzüne bakıyordu. Davidov:

"İşte bak, burada yazılı," dedi. "Sınırlı bir çalışma açısında durduğumuz sürece, Kulakların mallarına el koymak olanaksızdır... daha ileride de şunları yazıyor: 'oysa şimdi... Kulaklara kesin bir saldırı yapabilecek, savunma gücünü kırabilecek, onları bir sınıf olarak ortadan kaldıracabilecek durumdayız.' Sınıf olarak diyor, anladın mı? Neden ikinci kez buğday isteyemeyecekmişiz? Niçin Kulakları tamamen umarsız duruma getirmeyelim!"

Komite sekreterinin dudaklarındaki gülümseme kayboldu. Ciddileşmişti:

“O nutukta, daha ileride ağaları ortadan kaldırma işinin, kolhozlara giren yoksul ve orta halli kitle tarafından yapılacağından bahsediyor, öyle değil mi? Oku bakalım...”

“Aman sen de...”

“Amanı zamanı yok...”

Komite sekreteri birden o kadar öfkelenmişti ki, sesi bile titriyordu:

“Oysa sen ne öneriyorsun? Hiçbir ayırım yapmadan, bütün toprak sahiplerini ortadan kaldıracak bir idari tedbirin uygulanmasını... Hem de kolektifleştirme işinin ancak yüzde on dört oranında gerçekleştiği bir bölgede... Orta halli köylünün henüz kolhozlara gireyim mi girmeyeyim mi diye ikirciklendiği bir bölgede... İşte bize böylelerini, bölgenin koşullarını bile bilmeyenleri gönderirler...”

Komite sekreteri sesini alçaltarak devam etti:

“Bu düşüncelerle epey çam devirebilirsin...”

“Ne demek istiyorsun?”

“Sen merak etme. Böyle bir tedbirin uygulanması kaçınılmaz olsaydı, zamanı gelince merkez komitesi bize ‘Kulakları yok edin!’ diye emrederdi. O zaman tamam, iki dakikada uygulardık; milis ve bütün idari örgüt emrimizde değil mi? Şimdilik buğdayları saklayalım, toprak sahibini, ancak halk mahkemeleri aracılığıyla yüz yedinci maddeyi uygulayarak, belirli bir oranda ekonomik bakımdan yok etmeye çalışacağız.”

“Yani sence ırgatlar, yoksullar ve orta halliler Kulakların yok edilmesinin karşısında mı? Onların tarafını mı tutuyorlar? Peki, onları Kulaklarla çatışmaya yöneltmeyecek miyiz?”

Komite sekreteri sert bir hareketle evrak çantasının kilidini şakırdatarak kapadı, soğuk bir tavırla konuştu:

“Sen liderin her sözünü istediğin gibi yorumlamakta serbestsin. Ama bu bölgeden Bölge Komitesi sorumludur; yani şahsen ben sorumluyum. Lütfen seni gönderdiğimiz yerde bizim programımızı uygula, kendi icadın olan bir programı değil! Aslında özür dilerim, seninle tartışacak zamanım yok. Bunlardan başka işlerim de var!”

Ayağa kalkmıştı, Davidov'un yanaklarına yine koyu bir kırmızılık yayılmış, sanki bütün kanı yüzünde toplanmıştı. Ama kendini toparlayabildi.

“Ben partinin programını uygulayacağım!” dedi. “Sana gelince arkadaş, sana bir işçiye yakışır şekilde şunu söyleyeyim ki, yanılıyorsun... Senin siyasi görüşün yanlıştır... Gerçek olan bu.”

“Görüşlerimin sorumluluğu bana aittir... ‘Bir işçiye yakışır şekilde’ falan... bunlar artık modası geçmiş deyimler!”

Telefon çaldı, komite sekreteri kulaklığı kaptı. Odaya insanlar dolmaya başlamıştı. Davidov da örgütün başkanıyla görüşmeye gitti. Bölge Komitesi'nin bulunduğu binadan çıkarken, ‘Adamın azıcık sağcı görüşleri var... Sorun burada!’ diye düşünüyordu. ‘Tarım uzmanlarına verilen nutku yeni baştan okunmalı. Yoksa ben mi yanılıyorum! Hayır kardeşim! Özür dilerim ama... İşte birçok şeyi hoş gördüğün içindir ki, Kulakların şımarmasına meydan verdin! Oysa eyalet komitesinde onun için “iş bilen memur” diyorlardı. Öyle olduğu halde Kulaklar buğdayın önemli kısmını teslim etmemişler işte! Bunları yavaş yavaş sindirmek başka, zararlı bitkiler gibi kökleriyle birlikte koparmak başka... Neden kitleye önderlik etmiyorsun ha?’

Hayalinde yine komite sekreteri ile tartışmayı sürdürüyordu. Her zaman olduğu gibi en inandırıcı sözler de sonradan aklına geliyordu. Orada, Bölge Komitesi'ndeyken, heyecandan ilk aklına gelen itirazı hiç düşünmeden ileri sürmüştü! Daha soğukkanlı olmalıydı. Yağmur sularının donmuş birikintilerine basa basa yürüyor, zaman zaman ayakları pazar meydanındaki tezek yığınlarına takılıyordu.

Yüksek sesle:

“Yazık! Tartışmayı çabuk bitirdik! Devam etseydi seni öyle mat ederdim ki...” diye söylendi ve yanından geçen bir kadının gülümsemişliğini fark edince canı sıkılarak sustu.

• • •

Davidov, “Kazaklar ve Köylüler Evi”ne uğrayarak bavulunu aldı. İçindeki kişisel eşyasının iki takım çamaşır, çorap, bir kat elbise ve ayrıca tornavida, pense, eğe, pergel, İngiliz anahtarı ve Leningrad'tan

aldığı başka birtakım basit aletlerden oluştuğunu hatırlayınca gü-lümsedi, 'Anlaşılan onlara iş düşmeyecek...' diye düşündü. 'Oysa onları alırken, belki tamir edilmesi gereken bir traktörcük bulurum diye düşünmüştüm. Burada traktör ne gezer... Eninde sonunda ga-liba yetkili bir kişi olarak bölgede mekik dokumaktan başka işim kalmayacak. İyisi mi bunları bir demirciye hediye edeyim. Varsın o kullansın...'

Verdiği bu kararlarla bavulu kızıağın içine fırlattı. Bol yulafla bes-lenmiş atlar, arkası çiğ renklerde çiçekli bezle kaplı, üstü örtülü bey-lik kızıağı yel gibi götürüyordu. Davidov kızak daha köyden çıkar çıkmaz üşümeye başlamıştı. Yüzünü paltosunun kuzu postundan yapılmış ve yıpranmış yakasının içine saklamaya çalışıyordu. Kas-ketini aşağı doğru çekerek başına iyice geçirmişti, ama rüzgâr ve in-sanın iliklerine işleyen rutubet yakasından, paltosunun kollarından içeri giriyor, buz gibi bir soğuk, vücudunu ürpertiyordu. Özellikle Skorohod fabrikasında yapılmış olan, yıpranmış eski potinlerinin içinde ayakları üşüyordu.

Kazak köyünden Gremyaçiy Log köyüne kadar yirmi sekiz ki-lometre vardır ve yol ıssız bir tepeden geçer. Tepenin üzeri tezekle karıştığı için paslı bir renkte, kaygan bir çamurla örtülüdür. Çev-rede karla kaplı el değmemiş topraklar uzayıp gider. Tepelerine kar yığılmış böğürtlenlerin, çitlembiklerin aşağı doğru sarkmış, kam-burlaşmış dalları insana hü-zün verir. Yalnız yamaçlarda toprak, kar altında göz göz evrene bakar; çünkü rüzgârın savurduğu kar orada tutunamaz. Yol kenarındaki hendeklerle çukurlar sımsıkı basılmış karla tepeleme dolu olur.

Davidov ayaklarını ısıtmaya çalışarak kızıağın ön tarafına tutu-na tutuna uzun süre koştu, sonra birden kızıağa atladı, bir köşesine büzülüp uykuya daldı. Kızıağın demirleri tiz bir sesle gıcırıyor, at-ların nalları boğuk bir hışırtıyla karların içine gömülüyor, sağ dişli-deki halka arada bir çingirdiyordu. Davidov ara sıra kar tanecikle-rinin yapıştığı göz kapaklarını aralıyor, yolun üstünden birdenbire yukarıya doğru fırlayan kargaların kanatlarında güneş ışıklarının eflatun yansımaları görüyor, sonra tatlı bir uyuşukluk içinde gözle-rini yine kapıyordu.

Birden kalbini âdeta bir kısıkaç gibi kavrayan soğuktan uyandı. Gözlerini açınca, kirpiklerinin üzerinde titreşen rengârenk damlacıkların arasından soğuk güneşi, derin bir sessizliğe gömülmüş bozkırların uçsuz bucaksız genişliğini, ufuklarda göklerin koyu kurşuni çizgisini ve biraz ileride ak bir tepeciğin üstünde tüyleri kızıla çalan boz bir tilkiyi gördü. Hayvan kendi kendine oynuyordu. Arka ayaklarının üstünde duruyor, kırılıp bükülüyor, yukarı doğru sığıyor, sonra ön ayaklarının üstüne düşerek, önündeki karları eşelemeye başlıyordu. Savurduğu karlar göz kamaştırıcı gümüş rengi bir tül gibi çevresini sarıyor ve kuyruğu, her seferinde havada kayıyormuş gibi yumuşak bir hareketle, kızıl bir alev gibi karların üstüne iniyordu.

Gremyaçiy Log'a akşam üstü vardılar. Köy şûrasının geniş avlusunda iki at koşulmuş boş bir kızak duruyordu. Yedi-sekiz Kazak, kapının yanına toplanmış sigara tellendiriyordu. Terleri soğuktan donduğu için tüyleri hışır hışır olan atlar kapının önünde durdu.

“Merhaba hemşeriler... Buranın ahırını nerede?”

Yaşlı bir Kazak elini tavşan tüyü kalpağının kenarına değdirerek, hepsinin adına yanıtladı:

“Hoş geldin arkadaş... Ahır işte şurada, sazlarla örtülü yer var ya, orası.”

Davidov kızaktan atlayarak arabacıya, “Sen oraya sür...” dedi.

Tıknaz ve sağlam yapıydı. Yere atlayınca eldiveniyle yanaklarını ovdu, sonra kızıağın arkasından gitti.

Kazaklar da ahıra doğru yürümeye başladı. Şaşırıp kalmışlardı. Yeni gelenin her halinden memur olduğu belliydi. Konuşurken “g”leri sert sert söylüyordu. Öyle olduğu halde, köy şûrasına gideceği yerde kızıağın ardından gidiyordu.

Ahırın kapısından, gübreden çıkan hava dalgalar halinde yayılıyordu. Yürütme komitesinin arabacısı atları çözdü. Yanında toplanan Kazaklar birbirlerine baktılar. Sırtına beyaz kadın kürkü giymiş bir dede, bıyıklarındaki buzları parmağıyla silkerek muzip bir tavırla gözlerini kırıştırdı:

“Dikkat et arkadaş, bir tekme atarsa görürsün...”

Atın kuyruğunun altından geçen kayışı gevşetmiş olan Davidov, dedeye döndü, soğuktan morarmış dudaklarıyla gülümsedi. Gülerken ön dişlerinden birinin oynadığı ortaya çıkmıştı.

“Ben mitralyözcüyüm!” dedi. “Böyle atlar bana vız gelir! Bunlardan bin beterini kullanmışızdır biz!”

Bıyıklarına karışan kıvrırcık siyah sakalı hemen hemen burnuna kadar yayılmış esmer bir Kazak:

“Sakin dişini o azgın atlardan biri kırmış olmasın?” diye sordu.

Kazaklar içtenlikle gülüştüler. Ama Davidov kızmadı. Çevik bir hareketle atın başlığını çıkararak şakaya şakayla karşılık verdi:

“Yok canım, ne gezer! Dişim çok önce kırıldı. Sarhoşluktan... Ne yaparsın! Hem dişsiz olmak daha iyi! Hiç olmazsa kızlar korkmaz benden... dişsiz, ısırılmaz diye... Öyle değil mi dede?.. Sen ne dersin buna?..”

Kazaklar şakadan hoşlanmıştı. İhtiyar adam güya çok üzülüyor-muş gibi başını salladı:

“Bende artık iş kalmadı oğlum! Isırma falan nerede... Benim diş çoktan sarktı...”

Kara sakallı Kazak kocaman ağzını açıp bembeyaz dişlerini göstererek kişner gibi tiz bir sesle kahkaha attı. Gülerken sanki patlayacağından korkuyormuş gibi ikide bir cepkenin üzerine sımsıkı sardığı kırmızı kuşağını tutuyordu.

Davidov Kazaklara sigara sundu. Kendisi de bir tane yaktı. Sonra köy şûrasına doğru yürümeye başladı. İhtiyar, Davidov’un peşinden giderken:

“Git git... Bizim başkan oradadır. Parti sekreteri de orada...” de-yip duruyordu.

Kazaklar yaktıkları sigaraları bir iki solukta tüketerek Davidov’un yanında yürüyorlardı. Yeni gelenin, o bölgedeki diğer memurların her zaman yaptığı gibi, kızaktan atlar atlamaz koltukta evrak çantasıyla çevresindekilerin önünden geçip hemen kapağı köy şûrasına atmaması, bizzat koşumları çözmesi, arabacıya yardımda bulunması ve bu arada atlara nasıl bakılacağını çok iyi bildiğini gösteren bir el yatkınlığı ile hareket etmesi hoşlarına gitmişti.

Kara sakallı sonunda sabredemedi:

“Atlarla uğraşmak ağrına gitmiyor mu arkadaş? Yani böyle işler bir memura yakışır mı? Arabacının işi ne?..”

İhtiyar samimi bir tavırla:

“Doğrusu bu işe şaştık!” dedi.

Davidov yanıtlamaya zaman bulamadı. Sarı bıyıklı genç bir Kazak, Davidov’un demirle uğraşmaktan kararlımış avuçlarını, üstünde eski yara izleri bulunan tırnaklarını işaret ederek, hayal kırıklığına uğramış bir tavırla:

“Şaşılacak ne var, baksanıza demirciymiş!..” dedi. Davidov delikanlının sözünü:

“Hayır, tesviyeciyim,” diye düzeltti, sonra, “Peki siz niye şûraya gidiyorsunuz?” diye sordu.

İhtiyar şûranın önündeki merdivenin alt basamağında durup hepsinin adına:

“Meraktan!” dedi. “Bizim köye neden geldiğini öğrenmek için... Eğer yine buğday stokları sorunu için geldiysen...”

“Ben kolhoz meselesi için geldim!”

İhtiyar canı sıkılarak uzun bir ıslık çaldı, sonra hepsinden önce davranarak kapının önünden uzaklaştı.

• • •

Alçak tavanlı odadan, üstlerinde kar taneleri erimiş koyun derisi gocukların ve odun külünün kokusuna karışmış ekşi, ılık bir hava geliyordu. Masanın yanı başında yüzü Davidov’a dönük uzun boylu, dik omuzlu bir adam lambanın fitilini ayarlamaya uğraşıyordu. El dikişi gömleğinin üstünde Kızıl Bayrak Nişanı al al görünüyordu. Davidov hemen Gremyaçiy Log’daki parti hücre sekreterinin bu adam olduğunu anladı.

“Ben buraya Bölge Komitesi’nden bazı yetkilerle geldim. Hücre sekreteri sen misin arkadaş?” diye sordu.

“Evet hücre sekreteri benim, adım Nagulnov. Buyrun oturun yoldaş... Şûra başkanı neredeyse gelir.”

Nagulnov duvarı birkaç kez yumrukladıktan sonra Davidov’a yaklaştı. Göğsü genişti ve bacakları süvarilerinki gibi hafifçe içeri doğru eğilmişti. Gözbebekleri çok iriydi, ela gözlerinin üzerinde

katrana batırılmış gibi simsiyah ve gür kaşları âdetâ birbirine bitişiyordu. Ona vahşi bir kuş görünüşü veren, ama iri denemeyecek kemirli burnu gaga biçiminde olmasa ve gözleri sanki hafif bir perde inmiş gibi biraz bulanık bir şekilde bakmasaydı, belki hemen göze batmayan, ama uzun zaman hatırdan çıkmayacak erkekçe bir güzelliğe sahip sayılırdı.

Yandaki odadan keçi derisinden kurşuni kalpağını arkaya doğru itmiş, sırtına asker pelerinininden yapılmış ceket geçirmiş kısa boylu tıknaz bir Kazak çıkageldi. Yanları şeritli bir Kazak şalvarı giymiş, paçalarını beyaz yün çoraplarının içine sokmuştu.

“Şûramızın başkanı Andrey Razmiyötnov...”

Başkan gülümseyerek kır düşmüş kıvrıkcık bıyıklarını düzeltti, sonra elini Davidov’a uzattı:

“Siz kimsiniz?.. Bölge Komitesi’nin özel yetkilerle gönderdiği arkadaş mı?.. Peki... evrakınızı verir misiniz? Sen evrakı gözden geçirdin mi Makar?.. Herhalde kolhoz işi için geldiniz!..”

Başkan, Davidov’u çocukça bir içtenlikle hiç sıkılmadan tepeden tırnağa süzüyor, bir yaz günündeki gökyüzü gibi berrak gözlerini sık sık kırıştıırıyordu. Maviye çalan bir yara izi alnını yandan, boydan boya bölüyordu. Uzun zamandır tıraşsız olan esmer yüzünde sabırsız bir bekleyişin ifadesi açıkça okunuyordu. Davidov masanın başına oturdu, partinin tam bir kolektifleşme için iki aylık bir mücadele yapması ile ortaya çıkan problemleri açıkladı ve hemen ertesi gün yok-yoksulla ve bu işlerde faal olarak çalışanların bir toplantıya çağrılmasını önerdi.

Nagulnov durumu aydınlatmak için Gremyaçiy Log’daki tarım kurumundan söz açtı.

Razmiyötnov onu da aynı dikkatle dinledi, yalnız arada bir elini koyu kırmızı bir renk almış yanağından çekmeden bir iki cümle söylüyordu.

Nagulnov büyük bir heyecanla konuşuyordu:

“Burada sözümona toprağı birlikte işlemek için kurulmuş bir işletmemiz var. Ama size bir şey söyleyeyim mi işçi arkadaş; bu kolektifleştirme hareketiyle tam anlamıyla alay etmek oluyor. Üstelik Sovyet Devletini de müthiş zarara sokuyor. Bu birliğe on se-

kiz hane kayıtlıdır, hepsi de sefalet içinde yüzen insanlar... Sonuç ne oluyor? Gülünç bir durum! Başka ne olabilir? On sekiz hanelik yok-yoksul birleşti, ellerinde dört beygir, bir çift öküz var. Oysa tam yüz sekiz kişiyi doyurmaları gerek. Bu durumda hayatlarını nasıl kazanacaklar? Gerçi onlara makine ve sabana koşulacak hayvan almak için uzun vadeli kredi veriyorlar. Onlar da bu kredileri alıyorlar, ama ödeyemezler... Hatta krediler çok uzun vadeli olsa bile... Bunun nedenini hemen açıklayayım: Traktörleri olsaydı tabii iş başka olurdu, ama traktör vermediler. İnsan kara sabanla çabuk zengin olmaz. Sonra bir şey daha var; bunlar öyle berbat bir propaganda yapıyorlar ki, bana kalsa çoktan hepsini kovardım. Çünkü bunlar Sovyet idaresine vakitsiz doğmuş danalar gibi boyun eğdiler. Devleti emmesine emiyorlar, ama bir türlü boy atmıyorlar. Akıllarında şöyle bir düşünce var: ‘Aman, nasıl olsa bize her şeyi verirler! Borca gelince onu ödemezsek ne olur ki, zaten neyimizi alacaklar?’ İşte bu yüzden aralarında disiplin diye bir şey kalmıyor. Yakın bir zamanda bu ‘Tarım İşletmesi’ de sizlere ömür. Herkesi bir kolhoz içinde toplamak doğrusu mükemmel bir fikir... Harikulade bir hayata kavuşacağız... Ama size hemen şunu da söyleyeyim ki, Kazaklar inatçı millettir, inatlarını kırmak gerekecek...” Davidov karşısındakilere bakarak:

“Sizlerden hiç kimse bu ‘Tarım İşletmesi’ne üye oldu mu?” diye sordu.

Nagulnov:

“Hayır...” diye yanıtladı. “Ben bin dokuz yüz yirmi yılında komüne girmiştım. Sonradan post kavgası yüzünden komün dağıldı. Ben de malım mülküm ne varsa hepsinden vazgeçtim. Mülkiyete müthiş bir düşmanlığım vardır, bu yüzden neyim varsa hepsini altı numaralı komşu komüne verdim. O komün hâlâ çalışıyor. Şimdi ise ne benim malım var ne karımın! Razmiyötnov da işletmeye giremezdi, bir kere o karısını kaybetmiştir. Yaşlı anasından başka kimsesi yok. İşletmeye girecek olsa, artık lafların sonu gelmez; ‘Başımıza ihtiyarı sardırdı, Çingene gibi anasının sırtımızdan geçinmesini istiyor, ama kendisi tarlaya gelip çalışmıyor!’ derler. Bütün bunlar ince iştir. Hücremizin üçüncü üyesine gelince, şu anda gezidedir.